קיצור שלחן ערוך — דיני הכנת הסדר

יְהַדֵּר אַחַר יַיִן יָפֶה לְמִצְוֹת אַרְבָּעָה כּוֹסוֹת. וְאִם יֵשׁ בַּנִּמְצָא יַיִן אָדֹם יָפֶה כְּמוֹ הַלָּבָן, וְגַם הוּא כָּשֵׁר כְּמוֹ הַלָּבָן, מִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבַּלָּבָן, שֶׁנֶּאֱמַר, אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם, מַשְׁמַע שֶׁחֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל יַיִן הוּא כְּשֶׁהוּא אָדֹם. וְעוֹד, לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵכֶר לְדָם, שֶׁהָיָה פַּרְעֹה שׁוֹחֵט יַלְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבְמִדִּינוֹת שֶׁהָאֻמּוֹת טִפְּשִׁים וּסְכָלִים לְהַעֲלִיל עֲלִילוֹת שְׁקָרִים, נִמְנְעוּ מִלְּקַח יַיִן אָדֹם לְפֶסַח (תעב).

לְצָרֶךְ טִבּוּל הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא כַּרְפַּס, נוֹהֲגִין הָרַבֵּה לִקַּח פֶּטְרוֹזִילְיָה. וְטוֹב יוֹתֵר לָקַחַת צֶעלֶלער [סֶלֶרִי] שֶׁיֵּשׁ לוֹ טַעַם טוֹב כְּשֶׁהוּא חָי. וְהַמֻּבְחָר הוּא לָקַחַת צְנוֹן.

לְצָרֶךְ מָרוֹר, נוֹהֲגִין לִקַּח תַּמְכָּא (קריין) וְכֵיוָן שֶׁהוּא חָרִיף מְאֹד, יְכוֹלִין לְפָרְרוֹ [בְּמַגֶּרֶת] (ריבאייזען), רַק שֶׁיְּזָהֲרוּ שֶׁלֹּא יָפוּג לְגַמְרֵי. וְיֵשׁ לְפָרְרוֹ כְּשֶׁבָּאִין מִבֵּית הַכְּנֶסֶת (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן צ"ח סָעִיף ג', שֶׁצְּרִיכִין לְפָרְרוֹ עַל יְדֵי שִׁנּוּי) וּבַשַּׁבָּת, אֲסוּרִין לְפָרְרוֹ, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִין לְפָרְרוֹ קֹדֶם הַלַּיְלָה, וְיכַסֶּהוּ עַד הַלַּיְלָה. אֲבָל יוֹתֵר טוֹב לָקַחַת חֲזֶרֶת שֶׁהִיא חַסָּה [סַלַט] שֶׁנּוֹחַ לְאָכְלָהּ, וְנִקְרֵאת מָרוֹר, לְפִי שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹהָה בַּקֹּרֶקַע, נַעֲשֶׂה הַקֶּלַח מָר. וְיוֹצְאִין גַּם בְּלַעֲנָה הַנִּקְרָא וֶוערמוּטָה. (עָלְשִׁין וְחַרְחֲבִינָא אֵינָם שְׁכִיחִים בִּמְדִינוֹתֵינוּ), כָּל הַמִּינִים שֶׁיּוֹצְאִין בָּהֶם מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכַזַּיִת. וְיוֹצְאִין בֵּין בֶּעָלִים בֵּין בַּקְּלָחִין, אֲבָל לֹא בַּשָּׁרָשִׁים, דְּהַיְנוּ שָׁרָשִׁים הַקְּטַנִּים הַמִּתְפַּצְּלִים לְכָאן וּלְכָאן. אֲבָל הַשֹּׁרֶשׁ הַגָּדוֹל שֶׁבּוֹ גְּדֵלִים הֶעָלִים, אַף שֶׁהוּא טָמוּן בַּקַּרְקַע, הֲרֵי הוּא בִּכְלַל קֶלַח. וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב יוֹתֵר לִטּוֹל הֶעָלִים, וְהַקֶּלַח הַיּוֹצֵא חוּץ לַקַּרְקַע, כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁמַּה שֶׁהוּא בַּקַּרְקַע נִקְרָא שֹׁרֶשׁ. הֶעָלִים אֵין יוֹצְאִין בָּהֶם אֶלָּא אִם כֵּן הֵם לַחִים, אֲבָל הַקְּלָחִים יוֹצְאִין בָּהֶן, בֵּין הֵם לַחִים בֵּין יְבֵשִׁים, אַךְ לֹא בִּמְבֻשָּׁלִין אוֹ כְּבוּשִׁין.

הַחֲרֹסֶת צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה עָבָה זֵכֶר לַטִּיט. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְטַבֵּל אֶת הַמָּרוֹר, יִשְׁפּוֹךְ לְתוֹכָהּ יַיִן אוֹ חֹמֶץ, שֶׁתִּהְיֶה רַכָּה, זֵכֶר לַדָּם, וְגַם שֶׁתְּהֵא רְאוּיָה לְטַבֵּל בָּהּ. יֵשׁ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֲרֹסֶת מִפֵּרוֹת שֶׁנִּמְשָׁלָה בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן תְּאֵנִים, שֶׁנֶּאֱמַר, הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ. וֶאֱגוֹזִים, שֶׁנֶּאֱמַר, אֶל גִּנַּת אֱגוֹז. וּתְמָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר, אֲעֲלֶה בְתָמָר. וְרִמּוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר, כְּפֶלַח הָרִמּוֹן. וַתַּפּוּחִים, זֵכֶר לְמַה שֶׁכָּתוּב, תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ, שֶׁהָיוּ הַנָּשִׁים יוֹלְדוֹת שָׁם בְּנֵיהֶן בְּלֹא עֶצֶב. וּשְׁקֵדִים עַל שֵׁם שֶׁשָּׁקַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַקֵּץ לַעֲשׂוֹת. וְצָרִיךְ לִתֵּן בְּתוֹכָהּ תְּבָלִין הַדּוֹמִין לְתֶבֶן, כְּגוֹן קִנָּמוֹן וְזַנְגְּבִיל, שֶׁאֵינָן נִדּוֹכִין הָדֵק הֵיטֵב. וְיֵשׁ בָּהֶן חוּטִין כְּמוֹ תֶבֶן, זֵכֶר לַתֶּבֶן שֶׁהָיוּ מְגַבְּלִין בְּתוֹךְ הַטִּיט. בַּשַּׁבָּת, לֹא יִשְׁפּוֹךְ אֶת הַיַּיִן אוֹ הַחֹמֶץ לְתוֹךְ הַחֲרֹסֶת, כִּי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁנּוּי, וְיִתֵּן אֶת הַחֲרֹסֶת לְתוֹךְ הַיַּיִן וְהַחֹמֶץ. וְאֶת מֵי הַמֶּלַח (אֲפִלּוּ כְּשֶׁלֹּא חָל יוֹם טוֹב בַּשַּׁבָּת) יַעֲשֶׂה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְאִם עוֹשֵׂהוּ בְּיוֹם טוֹב צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשִׁנּוּי, שֶׁיִּתֵּן תְּחִלָּה אֶת הַמַּיִם וְאַחַר כָּךְ הַמֶּלַח.

מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּהְיוּ עַל הַשֻּׁלְחָן בִּשְׁעַת אֲמִירַת הַהַגָּדָה שְׁנֵי מִינֵי תַּבְשִׁילִין, אֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן פֶּסַח וְאֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן חֲגִיגָה, שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִין בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם. וְנָהֲגוּ

שֶׁאֲחָד מִן הַתַּבְשִׁילִין יִהְיֶה בָּשָׂר, וְיִהְיֶה מִפֶּרֶק הַנִּקְרָא זְרוֹעַ, לְזֵכֶר שֶׁגְּאָלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה, וְיִהְיֶה נִצְלֶה עַל הַגֶּחָלִים, זֵכֶר לַפֶּסַח שֶׁהָיָה צְלִי אֵשׁ. וְהַשֵּׁנִי יִהְיֶה בֵּיצָה, מִשּׁוּם דְּבֵיצָה בְּלָשׁוֹן אֲרָמִי בֵּיעָה, כְּלוֹמַר, דְּבָעֵי רַחְמָנָא לְמִפְרַק יָתָנָא בִּדְרָעָא מְרוֹמְמָא, (שֶׁרָצָה ה' לִפְדּוֹת אוֹתָנוּ בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה). וְעוֹשִׂין הַבֵּיצָה, בֵּין צְלוּיָה בֵּין מְבֻשֶּׁלֶת. וְצָרִיךְ לִצְלֹתָן וּלְבַשְּׁלָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב בְּעוֹד יוֹם. וְאִם שָׁכַח אוֹ שֶׁהָיָה שַׁבָּת, יִצְלֶה וִיבַשֵּׁל אוֹתָם בַּלַּיְלָה, אֲבָל צָרִיךְ לְאָכְלָן בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן. וְכֵן בְּלֵיל שֵׁנִי, יִצְלֶם וִיבַשְּׁלֶם וְיֹאכְלֶם בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי, כִּי אֵין מְבַשְּׁלִין מִיּוֹם טוֹב לַחֲבֵרוֹ, וְלֹא מִיּוֹם טוֹב לְחֹל. וּלְפִי שֶׁאֵין אוֹכְלִין בָּשָׂר צָלִי בִּשְׁנֵי לֵילוֹת אֵלּוּ, עַל כֵּן צָרִיךְ לֶאֱכוֹל אֶת הַזְּרוֹעַ דַּוְקָא בַּיּוֹם. וְאַף כְּשֶׁצּוֹלִין אוֹתָן בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב אֵין לְזָרְקָן אַחַר כָּךְ, אֶלָּא יִתְּנֵם בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי תּוֹךְ הַמַּאֲכָל שֶׁמְּבַשְּׁלִין וְיֹאכְלֵם (תע"ג).

יָכִין מוֹשָׁבוֹ מִבְּעוֹד יוֹם בְּמַצָּעוֹת נָאִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ, וּבְאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְהַטּוֹת וּלְהָסֵב בְּשִׂמְאלוֹ. וַאֲפִלּוּ הוּא אִטֵּר, יָסֵב בַּשְּׂמֹאל שֶׁל כָּל אָדָם. גַּם אֶת הַקְּעָרָה יָכִין מִבְּעוֹד יוֹם, כְּדֵי שֶׁמִּיָּד בְּבוֹאוֹ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת יוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת הַסֵּדֶר בְּלִי עִכּוּב.

אַף עַל פִּי שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה טוֹב לְמַעֵט בִּכֵלִים נָאִים זֵכֶר לְחָרְבָּן, מִכָּל מָקוֹם בְּלֵיל פֶּסַח טוֹב לְהַרְבּוֹת בִּכֵלִים נָאִים כְּפִי כֹּחוֹ. וַאֲפִלּוּ הַכֵּלִים שֶׁאֵינָן צְרִיכִין לַסְּעֻדָּה, יְסַדְּרֵם יָפֶה עַל הַשֻּׁלְחָן לְנוֹי, זֵכֶר לְחֵרוּת (תע"ב).

סֵדֶר הַקְּעָרָה כָּךְ הוּא, מַנִּיחַ שָׁלֹשׁ מַצּוֹת עַל הַקְּעָרָה וּפוֹרֵס עֲלֵיהֶם מַפָּה נָאָה, וְעָלֶיהָ מַנִּיחַ אֶת הַזְּרוֹעַ נֶגֶד הַיָּמִין שֶׁלּוֹ, וְאֶת הַבֵּיצָה מִשְּׂמֹאל. הַמָּרוֹר לִבְרָכָה, בְּאֶמְצַע. חֲרֹסֶת תַּחַת הַזְּרוֹעַ. כַּרְפַּס, תַּחַת הַבֵּיצָה. וּמָרוֹר לִכְרִיכָה בְּאֶמְצַע כָּזֶה.זְרוֹעַ בֵּיצָהמָרוֹר (לברכה)חֲרֹסֶת כַּרְפַּסמָרוֹר (לִכְרִיכָה)

הַכּוֹסוֹת יִהְיוּ שְׁלֵמִים בְּלִי שׁוּם פְּגִימָה, וּמוּדָחִים יָפֶה, וְיַחְזִיקוּ לְכָל הַפָּחוֹת רְבִיעִית (תע"ב תע"ט תפ"ו).

מִנְהָגֵנוּ לְלָבּוֹשׁ אֶת הַקִּיטֶל (חָלוּק לָבָן) וְיָכִינוּ גַּם כֵּן מִבְּעוֹד יוֹם. וּמִי שֶׁהוּא אָבֵל, רַחְמָנָא לִצְלָן, אֵינוֹ לוֹבְשׁוֹ. אֲבָל בַּהֲסִבָּה, חַיָּב. רַק אִם לֹא נָהַג אֲבֵלוּת כְּלָל קֹדֶם יוֹם טוֹב, כְּגוֹן שֶׁקָּבַר מֵתוֹ בְּיוֹם טוֹב, נוֹהֲגִין שֶׁאֵינוֹ מֵיסֵב. וְהַלֵּל, אוֹמֵר, כִּי הַהַלֵּל הוּא חִיּוּב.

בֵּן אֵצֶל אָבִיו חַיָּב בַּהֲסִבָּה. אֲבָל תַּלְמִיד אֵצֶל רַבּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ (תע"ב).